

T. B. M. M.

(S. Sayısı : 24)

5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında 23.1.1992 Tarihli ve 3769 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzerine Geri Gönderme Tezkeresi (1/340, 3/277)

*Türkiye**Cumhurbaşkanlığı*

7.2.1992

*B.01.0.KKB.0.00.00.01**Kan.Kar. : 39-18/A-1-92-66**3769 Sayılı Kanun Hakkında***TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA**

İlgi: 24 Ocak 1992 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02/333-1916 sayılı yazı,

İlgideki yazıya ekli olarak gönderilen 23 Ocak 1992 tarih ve 3769 Sayılı "5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" incelenmiştir.

Yapılan düzenleme ile tüm sosyal güvenlik kanunlarında değişikliğe gidilerek, isteğe bağlı emekliye ayrılmalarda, iki koşuldan biri olan yaş sınırlaması kaldırılmakta, sadece belli bir süre çalışan iştirakçilerin kendi istekleri ile emekliye ayrılmaları sağlanmaktadır.

Bakanlar Kurulu bu konuyu başlangıçta Kanun Hükmünde Kararname ile düzenleme yoluna gitmiş, ancak 10 Ocak 1992 tarihinde Başbakanlığa yazılan ve belgelere dayandırılan yazımızda özetle, Kanun Hükmünde Kararnamenin, başlangıçta ve uzun bir gelecekte Devlete getireceği ağır malî yük ve özellikle teknik personel ve eğitim kadrolarında meydana getireceği etkiler dikkate alınarak, Ülkemizde ve batı ülkelerinde uygulanan sistemlerle de mukayese edilerek, konunun bir defa daha incelenmesinin yararlı olacağı açıklanmıştır.

Bilindiği gibi Anayasanın 65 inci maddesinde aşağıya aynen alınan şu hüküm yer almaktadır.

"Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen, görevlerini; ekonomik istikrarın korunmasını gözeterek, malî kaynaklarının yeterli ölçüsünde yerine getirilir."

Maddenin gerekçe bölümünde ise, üzerinde durulması gereken şu görüşlere yer verilmiştir.

“Anayasada yer alan sosyal ve ekonomik hakların Devlet tarafından gerçekleştirilmesi ancak malî kaynakların yeterliği ölçüsünde mümkündür.

Malî kaynakların yeterliliği Devletin kaynaklarını zorlamadan bir sınır teşkil eder.

Bu kaynakların zorlanması halinde ekonomik istikrarın bozulması mukadderdir. Ekonomik istikrarın bozulması ise, herşeyden önce Devletin ekonomik ve sosyal ödevlerinin aksaması sonucunu doğurur.

Bundan ise, herşeyden önce bu haklardan yararlanacak olan şahıslar zarar görür.

Madde, hiç kimseye Devletten sosyal ve ekonomik hakları gerçekleştirmesini isteme hakkı vermediğini bu hakların Devlete yüklenen ödevlerden ibaret olduğunu belirlemektedir.”

Görüldüğü üzere, Devlet sosyal alanlarda bir düzenlemeye giderken, herşeyden önce ekonomik istikrarın korunmasını gözeterek, malî kaynakların yeterliliği ölçüsünde hareket etmek zorundadır.

Anayasada yer alan bu temel görüşleri değerlendiren Hükümetler, 1983 yılından itibaren bir seri tedbirler almak suretiyle prim ve yaş esasını ön plana almışlar ve sandıkların aktüeryal dengesini kurmaya çalışmışlar ve en önemlisi erken emekliliği önleyecek düzenlemeye gitmişlerdir.

Bu cümleden olarak;

23 Eylül 1983 tarih ve 2898 sayılı Kanunla, Emekli Sandığı Kanununa tabi bir iştirakçinin kendi isteği ile emekliye ayrılması için; kadın iştirakçilerin 20 fiilî hizmet yılını ve 45 yaşını; erkek iştirakçilerin 25 fiilî hizmet yılını ve 50 yaşını, doldurmaları gerektiği, hüküm altına alınmış ve prim keseneklerinin oranları yükseltmiştir.

Zaman süreci içinde bu tedbirlerin de yeterliği olmadığı görülmesi üzerine 22 Ağustos 1986 tarihinde çıkarılan 3284 sayılı Kanunla, fiilî hizmet müddetlerinde bir değişikliğe gidilmemekle beraber, kadın iştirakçilerin 50, erkek iştirakçilerin 55 yaşını doldurmadan, kendi istekleri ile emekliye ayrılmaları önlenmiş, prim kesenekleri zaman süreci içinde % 15'ten % 20'ye çıkarılmıştır.

Aynı Kanunla 1 Ocak 1990'dan sonra göreve giren ve T.C. Emekli Sandığı Kanununa tabi olan iştirakçilerden, belirlenen hizmet yılı yanında, kadın iştirakçilerin 55, erkek iştirakçilerin 60 yaşını doldurmaları esası getirilmiştir.

Bu düzenlemelere gidilirken Kanunların gerekçe bölümlerinde, yukarıdaki düşüncelerimizi doğrulayan şu görüşlere yer verilmiştir.

“...Bu düzenlemeler yapılırken prim esaslı ön plana alınmış ve Sandığın gelir ve giderini dengeleyici unsurlar mümkün olduğu kadar gözönünde tutulmuştur. Bu itibarla, emekli, dul ve yetimler lehine hükümler getirilirken, Sandık gelirlerinin büyük bölümünü teşkil eden kesenek ve karşılık oranlarının da zamanla yükseltilmesi durumunda kalınmıştır.”

“...T.C. Emekli Sandığı'nın ileriki yıllarda aktüeryal dengesini temin etmek ve erken emekliliği önlemek üzere T.C. Emekli Sandığı Kanununda istekle emekli olmak için, kadın iştirakçiler için 45, erkek iştirakçiler için 50 olan yaş hadleri, fiilî hizmet şartı değiştirilmeksizin, bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra, emeklilikle ilgili görevleri başlayanlar için 5 yıl daha uzatılmak suretiyle kadın iştirakçiler için 50, erkek iştirakçiler için 55 yaşa, 1.1.1990 tarihinden itibaren de 55 ve 60 yaşa çıkarılmaktadır.”

Yapılan bu düzenlemelerin ne derece sağlıklı olduğu, biraz sonra vereceğimiz rakamların incelenmesinden de anlaşılacaktır.

Şöyle ki; 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun geçici 146 ncı maddesine göre; "Sandığın nakit durumu gerekli ödemeleri ve harcamaları karşılayamadığı takdirde, Sandığın talebi üzerine Maliye Bakanlığı Bütçesinin sosyal transferler bölümüne bu husus için konulacak ödenekten Sandığa tediye bulunulur."

Hükmü gereğince, 1982 yılından 1989 yılına kadar Hazine tarafından Sandığa 1 205 572 658 ,56 - 239 266 213 523 TL. tutarında ödeme yapılırken; 1990 ve 91 yıllarında, gerek biraz önce sözü edilen Kanunlarla emekli keseneklerinin yükseltilmesi ve gerekse yaş kaydının getirilmesi sonucu T.C. Emekli Sandığı 1990 yılında 253 590 302 640 TL. 1991 yılında da tahmini 225 371 000 000 TL. gelir artışı elde etmiştir.

İlgili tablo aşağıdadır:

Yıllar	Hazine Yardımı	
1982	1 205 572 658,56 TL.	
1983	4 648 471 395,13 TL.	
1984	6 472 019 462 TL.	
1985	44 613 457 708 TL.	
1986	75 522 780 016,35 TL.	
1987	106 534 916 387 TL.	
1988	223 365 405 047 TL.	
1989	239 266 213 523 TL.	
1990	YOK	253 590 302 640 TL. (gelir artantı)
1991	YOK	225 371 000 000 TL. (gelir artantı)

Aynen Emekli Sandığı Kanununda olduğu gibi batılı ülkelerin konuya ilişkin mevzuatında da normal olarak emekliye ayrılmada iki koşul kabul edilmiştir.

Bunlardan birincisi, belli bir süre çalışıp prim ödemek,

İkincisi ise, belli yaştan sonra emekli aylığı bağlanmasına hak kazanmaktır.

Örnek vermek gerekirse uygulama aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

İlgili Ülke	Kadın İştirakçilerinde Yaş	Erkek İştirakçilerinde Yaş
Fransa	60	60
İtalya	55	60
Belçika	60	65
İsviçre	62	65
Almanya	65	65
İspanya	65	65
Hollanda	65	65
İngiltere	60	65
Portekiz	62	65
İsveç	65	65
A.B.D.	65	65
Danimarka	67	67
Norveç	67	67

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca belirlenen rakamlara göre 1966-1967 arasında ömür yılı erkeklerde 52.5, kadınlarda 56.3 olarak belirlenirken, 1980-1985 arasında ömür yılı erkeklerde 60.6, kadınlarda 65.5'e, 1989-1990 yıllarında ise, ömür yılı erkeklerde 63.3, kadınlarda 66.0'a yükselmiştir. Görülüyor ki, Ülkemizde ömür yılı her geçen gün daha yukarı bir yaş düzeyine ulaşmaktadır.

Bu tablo gözönünde bulundurulduğunda 2000 yılında ortalama ömür yaşının 70 yaşı bulacağını tahmin etmek kehanet olmayacaktır.

Son beş yılda emekliye ayrılanların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde;

1987 yılında emekliye ayrılanlar içinde 38-43 yaş grubunun oranı % 17.4 iken, bu oran 1991 yılında % 5.7'ye düşmüştür.

44-50 yaş grubu için 1987'de % 39.7 olan oran 1991'de % 36.1'e inmiştir.

Buna karşılık 51-55 yaş grubundaki % 24.1 oranı % 29.3'e, 56-60 yaş grubundaki % 10.2 oranı % 15.3'e çıkmıştır.

1987-1991 yılları bir bütün olarak ele alındığında kadınların % 31.7'sinin 38-43 yaş grubundan, % 40.5'inin 44-50 yaş grubundan emekliye ayrıldığı görülür.

Aynı yıllar içinde erkeklerde ise, ağırlık % 36.1 ile 44-50 yaş grubunda % 28.5 ile 41-50 yaş grubundadır.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığına tabi 63 200 kadın iştirakçinin, 86 258 erkek iştirakçinin bu kanundan istifa edeceği tahmin edilmektedir.

1992 malî yılı ilk altı aylık dönem için kabul edilen kat sayılar esas alındığında toplam 149 560 kişinin emekliye ayrılması gerçekleşirse Emekli Sandığı'nın bir yılda 1 trilyon 195 milyar 617 milyon 28 bin 800 TL. prim keseneğinden mahrum kalacağı, buna karşılık 1992 yılında Emekli Sandığı'nın emekliye ayrılan bu iştirakçilere 2 trilyon 454 milyar 854 milyon 949 bin 600 TL. emekli aylığı ödeyeceği hesaplanmaktadır.

Yine belirlenen oranda iştirakçinin emekliye ayrılması halinde Hazine tarafından bu iştirakçilere 6 trilyon 427 milyar, 523 milyon, 549 bin 600 TL. tutarında emekli ikramiyesi ödeneceği tahmin edilmektedir.

23.1.1992 tarih ve 3769 sayılı Kanunun çerçeve ikinci maddesiyle de 1479 sayılı "Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu"nun 35 inci maddesinin (b) fıkrasında değişikliğe gidilmektedir.

1479 sayılı Kanunun 35 inci maddesine göre, yaşlılık aylığından yararlanabilmek için kadın ise, 50, erkek ise 55 yaşını doldurmuş olması ve en az 25 yıl sigorta primi ödemiş bulunması şarttır.

Yapılan değişiklikle kadın ise 20 tam yıl, erkek ise, 25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması halinde iştirakçilerin yaşlılık aylığından yararlanacakları kabul edilmiştir.

1.12.1991 tarihi itibarıyla 1479 sayılı Kanuna tabi BAĞ-KUR toplam 2 085 933 aktif sigortalıdan 7 071 kadın sigortalının 1992 yılı içinde 20 tam yılı tamamlayarak emekli hakkını kazanacağı ve bunlardan büyük bir bölümünün emekli olmak için Kuruma başvuracağı tahmin edilmektedir.

Bunun dışında BAĞ-KUR'a kayıtlı 36 251 erkek iştirakçinin de bu haktan yararlanacağı hesaplanmaktadır.

BAĞ-KUR'un durumu ortadadır. 1991 yılının son üç ayında çıkarılan bir Kararnameyle Geliştirme ve Destekleme Fonundan 300 milyar TL.'lık ek bir ödeme yapılmak suretiyle Sandığın görevlerini yerine getirmesi sağlanmış olup, 1992 yılı içinde de Sandığa 1 trilyon TL.'lık yardım yapılmasının zorunlu olduğu Hükümetçe kabul edilerek, talepte bulunulmuştur.

Hal böyle iken, 23.1.1992 tarih ve 3769 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi üzerine, Sandığın ne derece zor bir durumla karşılaşacağı ortadadır.

İncelenen Kanunun çerçeve 4 ve 5 inci maddeleriyle 2926 sayılı "Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu" nun 17 inci ve 18 inci maddelerinde değişikliğe gidilmektedir.

Bugün için kadın ise 50, erkek ise 55 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 25 tam yıl prim ödemiş bulunmaları şartıyla Kurumdan yazılı istekte bulunanlara yaşlılık aylığı bağlanmaktadır.

Yapılan yeni düzenlemeyle yaş sınırlaması kaldırıldığı gibi, kadın iştirakçilerde 20 yıl, erkek iştirakçilerde 25 tam yıl sigorta primi ödeme şartı benimsenmiştir.

2926 sayılı Kanun 17.10.1983 tarihinde kabul edilip, 1 Ocak 1984 tarihinde yürürlüğe girmesi sebebiyle, tarım işçileri yönünden henüz 20 veya 25 yıl tam iş gününü doldurup normalde emekli işlemi yapılmamıştır. Ancak, daha önce başka bir emeklilik statüsünden yararlananların bu hizmetlerini kurumlarına devretmek suretiyle emekli olmaları sağlanmıştır.

3769 Sayılı Kanunun çerçeve 6 ncı maddesiyle 506 sayılı "Sosyal Sigortalar Kanunu" nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmak suretiyle burada da yaşlılık aylığının bağlanmasında yaş kaydı kaldırılmaktadır.

Aynen 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununda olduğu gibi, 24.12.1985 tarih ve 3246 sayılı Kanunla yapılan düzenleme sonucu Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi iştirakçilerin yaşlılık aylığının bağlanmasında muayyen süre sigorta primi ödemelerinin yanında, belli yaşı doldurmaları da kabul edilmiştir.

1.1.1990 tarihine kadar kadın ise 50, erkek ise 55 olan yaş sınırlaması 1.1.1990 tarihinden sonra sigortalı kadınlar için 55, erkekler için 60 yaşını doldurma şartına bağlanmıştır.

Sosyal Sigortalar yönünden ortalama ömür yaşıyla birlikte en yüksek emeklilik yaşı incelendiğinde, ülkeler için durum, aşağıda yeralan tabloda görüldüğü gibidir.

İlgili Ülke	Ölüm Yaşı Ortalaması	En Yüksek Emeklilik Yaşı Kadın - Erkek	
Avustralya	76.3	60	65
Avusturya	75.1	60	65
Belçika	74.3	60	65
Kanada	76.5	65	65
Danimarka	74.9	67	67
Finlandiya	74.8	65	65
Fransa	75.9	60	60
Yunanistan	76.5	60	65
İrlanda	73.5	65	65
İtalya	75.5	55	60

İlgili Ülke	Ölüm Yaşı Ortalaması	En Yüksek Emeklilik Yaşı	
		Kadın - Erkek	
Japonya	79.1	65	65
Lüksemburg	74.1	65	65
Hollanda	76.5	65	65
Portekiz	74.1	62	65
İspanya	76.6	65	65
İsveç	77.1	65	65
İsviçre	77.6	62	65
İngiltere	75.3	60	65
A.B.D.	75.0	62	65
Almanya	75.8	65	65

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi yılda ortalama 85 bin sigortalıya yaşlılık aylığı bağlanmaktadır.

Kurumda yaşlılık aylığının bağlanmasında yaş kaydının kaldırılması, Kurumun prim gelirlerini olumsuz yönde etkileyecek ve buna karşılık bu şekilde ayrılanlara yaşlılık aylığı ödemek suretiyle Kurum iki yönden büyük malî külfete katlanmak zorunda kalacaktır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra emekliye başlama yaşı kadınlarda 38, erkeklerde ise 43 yaşına inecektir.

Yukarıda da izah edildiği gibi ülkemizde yakın bir gelecekte ortalama ömür yaşının 70'in üzerine çıkacağı gözönünde bulundurulduğunda, kadın iştirakçiler yönünden 20, erkek iştirakçiler yönünden 25 yıl prim yatırmalarına karşılık, sigorta kurumlarından asgari 30-35 yıl emekli aylığı alacaklardır.

Bu tür bir uygulama çok ileri ve zengin ülkelerde dahi kabul edilmemiş ve belirlenen yaş sınırlaması esası getirilmiştir.

1991 yılı esas alındığında; T.C. Emekli Sandığına prim ödeyenlerin sayısı 1 560 000 iken, bu Kurumdan aylık alanların sayısı, Sandığa tabi hizmetli olup diğer sosyal güvenlik kurumlarından aylık alanlar dahil 885 133'tür.

Sosyal Sigortalar Kurumuna prim ödeyenlerin sayısı ise 3 600 000, buna karşılık bu Kurumdan aylık alanların sayısı 1 717 000'dir.

Bu durumda sosyal kurumların şu anda prim ödeyen iki iştirakçiye karşı bir kişiye emekli aylığı ödediği görülmektedir.

Ancak, zaman süreci içinde bu dengenin bozulacağı ve prim ödeyen bir iştirakçiye karşı, kurumların iki emekliye maaş ödeyeceği hesaplanmaktadır.

Uygulamanın, kaynakları sınırlı ve ihtiyaçları çok olan ülkemizde meydana getireceği yük zamanla taşınamaz hale gelecek ve büyük enflasyonist baskılara yol açacaktır.

Bu Kanun çıktığı takdirde yukarıda da belirtildiği gibi, Emekli Sandığı en kısa sürede, güçlükle kurulan dengesini kaybedecek, prim ve yaş sınırlaması getirilmek suretiyle kazanmış olduğu pozitif durum, süratle negatife dönüşecek, bir müddet sonra da her yıl ya çalışanlardan daha çok prim kesme zarureti veya bütçeden daha çok destek mecburiyeti doğacaktır.

Bilindiği gibi toplanan primlerle emeklilere sağlanan imkânların dengede tutulması bir zaruret olarak görülmektedir.

Özellikle Emekli Sandığında öntümüzdeki 10 sene içinde çalışanlarla emekliler arasında halen mevcut olan muvazene bozulacak, bu durum zorunlu Devlet desteğinin çoğalmasına ve devamlı hale gelmesine neden olacaktır.

Sosyal Sigortalar Kurumu da muhtemelen daha uzun bir süre sonra, aynı duruma düşebilecektir. BAĞ-KUR bunun en bariz örneğidir. Bu uygulama ile durumu daha da kritik olacaktır.

Erken emekliliğin yeni iş imkânları açacağı şeklindeki ifade ve iddialarda yerinde ve doğru bir değerlendirme olarak görülmemektedir.

Eğer, bu ifadeler erken emekli olanların yerine tümüyle personel alınacağı anlamına söyleniyorsa, Devletin küçülmesi hedefine aykırı bir uygulama anlamı taşımaktadır.

Bunun bir de Devlet dışında ve özel sektörde yaratacağı olumsuz yönlerle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Şöyleki; erken emekli olan ve daha çok kendisine güvenen yapıdaki bu personel, emeklilikten sonra yeniden işe alınma durumunda, iş verene yük getirmeyeceğinden, daha kolay işe alınabilecekler ve ayrıca bunların kazanmış oldukları tecrübe ve yeteneklerde, tercih sebebi olacağından, yeni işe girecek ve çeşitli sosyal haklarla işverene daha pahalıya mal olacak gençlere, iş sahaları da kapatılmış olacaktır.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti Bütçesinin dengesini bozan iki önemli husus, ücret ve transfer harcamalarıdır.

Erken emeklilikle birlikte özellikle transfer harcamaları büyüyecek, boşalacak kadrolar, yeni iş sahası kabul edilerek ayrılanların yerine personel alınacağından, ücretlerde de bir tasarruf sözkonusu olmayacaktır. Böylece, Devlet hem yeni aldığı personele ve hem de emekli ettiği kimselere ücret ödemeye devam edecektir.

Yüce Meclisin duyduğu ihtiyaç dikkate alınarak, mutlaka böyle bir düzenleme yapılması gerekiyorsa, uzun vadede meydana gelecek sakıncaları önlemek, Devletin taşıyacağı yükü devamlı hale getirmemek ve ilgili Kanunlara, sosyal güvenlik sisteminin tümünü olumsuz yönde etkileyecek bir statü vermemek maksadı ile bu düzenlemeyi sınırlı bir süre için yapmak incelemeye değer görülmektedir.

Bu mülahazalar ile sosyal güvenlik konularına ilişkin Kanunların tümünü değiştirmek yerine, bu Kanunlara, geçici birer madde eklenerek uygulamayı bir veya iki yıl ile sınırlı tutmak, hatta bu sınırlı süre içerisinde 20-25 yıl olan hizmet şartını, gerekiyorsa birer yıl aşağıya çekmek sureti ile yapılacak bir düzenleme, memleketimizin geleceği açısından daha uygun ve faydalı bulunmaktadır.

Sonuç olarak; başlangıçta ve gelecekte Devlet için getireceği ağır mali yük, sosyal sigorta sisteminin tümüne yansıtacak olan olumsuz etkiler, teknik personel ve eğitim kadrolarında yaratacağı boşluk, memleketimizin uzun bir geleceğini etkilemesi ve ileride düzeltilmesi son derece zor durumların meydana gelmemesi gibi hususların üzerinde önemle durularak ve yabancı ülkelerdeki uygulamalarla da mukayese edilerek, yeni bir değerlendirilmenin yapılması ve bu konuda mutlaka bir düzenlemeye gidilecekse, bunun geçici ve sınırlı bir süreye inhisar ettirilmesinin incelemeye dahil edilmesi, faydalı ve lüzumlu görüldüğünden, 23 Ocak 1992 tarih ve 3769 sayılı "5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu,

1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, 2926 Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununu ile 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" Anayasanın. 89 uncu maddesi gereğince bir defa daha görüşölmek üzere ilişikte iade edilmiştir.

Arzederim.

Turgut Özal
Cumhurbaşkanı

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

Esas No. : 1/340

Karar No. : 14

11.2.1992

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülerek kabul edilen ve onaylanmak üzere 24.1.1992 tarihinde Cumhurbaşkanlığına sunulan 23.1.1992 tarihli ve 3769 sayılı "5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile Cumhurbaşkanınca Anayasanın 89 uncu maddesi uyarınca bir kere daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına geri gönderilmiş ve Başkanlığa gerekçeli geri gönderme tezkeresi 7.2.1992 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

Bu defa, Komisyonumuzun 11.2.1992 tarihinde yaptığı 15 inci birleşimde anılan kanun ile geri gönderme tezkeresi, Hükümeti temsilen devlet Bakanı Şerif Ercan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Moğultay ile Devlet Personel Başkanı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı temsilcilerinin katılımıyla incelenip görüşülmüştür.

Geniş açıklamaların yer aldığı geri gönderme tezkeresinde özet olarak; sözkonusu Kanunun uygulamaya konulması ile getireceği malî yükün ekonomik istikrarı olumsuz yönde etkileyeceği, bunun neticesi olarak Devletin ekonomik ve sosyal görevlerinin aksayacağı, Sosyal Güvenlik Kurumlarının malî yönden zor duruma düşeceği, daha önceleri hazineden yardım alan Emekli Sandığının; emeklilik yaşının yükseltilmesi ile son yıllarda bu yardımı almadığı, Türkiye'de ortalama ölüm yaşının her geçen gün yükseldiği, 2000 yılında ölüm yaşı ortalamasının 70'e ulaşacağı, gelişmiş ülkelerde emeklilik yaşının ülkemize oranla daha yüksek olduğu gibi konulara değinilmiş ve bu konularla ilgili örnekler verilmiştir.

Geri gönderme tezkeresinde sonuç olarak; başlangıçta ve gelecekte Devlet için getireceği ağır malî yük, sosyal sigorta sisteminin tümüne yansıtacak olan olumsuz etkiler, teknik personel ve eğitim kadrolarında yaratacağı yetişmiş eleman eksikliği gibi sorunların memleketimizin uzun bir geleceğini etkilemesi ve ileride düzeltilmesi son derece zor durumların meydana gelmemesi gibi hususların üzerinde önemle durulmuş, yabancı ülkelerdeki uygulamalarla da mukayese edilip, yeni bir değerlendirmenin yapılması ve bu konuda mutlaka bir düzenlemeye gidilmesi gerekiyorsa; bunun, geçici ve sınırlı bir süreye inhisar ettirilmesinin incelemeye değer olabileceği hususu, faydalı ve lüzumlu görüldüğünden anılan Kanunun bir defa daha görüşülmek üzere iade edildiği belirtilmiştir.

Kanunun ve Geri Gönderme Tezkeresinin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde;

— Kanunun, Sosyal Güvenlik Kurumlarının aktueryal dengesini bozacağı, ekonomiye olumsuz etkiler yapacağı,

— Erken emekliliğin gerçekleşmesi halinde sosyal güvenlik kurumlarının; primlerini yükseltmek, kaynak bulabilmek amacıyla gerekirse vergileri artırmak veya emisyonu başvurmak gibi çareler aranacağı,

— Kanunun getirdiği malî yükün bütçede karşılığı bulunmadığı, gibi eleştirilerin yanında,

— Mevcut Kanun yürürlüğe girdiği 1983 yılında çalışmakta olanlara yaş sınırı getirilmesinin müktesep hak kavramına aykırı olduğu, bazı meslek gruplarında çalışanlara tanınan “yıpranma” hakkının yaş sınırlaması ile geçerliliğini yitirdiği, şeklinde olumlu görüşler de ifade edilmiştir.

Yapılan bu eleştiri ve önerilere Hükümet adına;

— Kanunun erken emeklilik esasını getirmediği,

— 1983 yılına kadar, kesintisiz 30 yıl sürdürülen bir statünün tekrar eski şekline dönüştürüldüğü,

— Kanunun ekonomik bir sıkıntı getirmesinin sözkonusu olmadığı, bu haktan yararlanabilecek iştirakçilerin 149 550 kişi olduğu, ancak % 10 veya % 20'sinin bu haklarını kullanacağı tahmin edildiği ve getireceği malî külfetin 1-2 trilyon civarında olduğu 1991 yılı bütçesinde bu proje için Emekli Sandığına 2.5 trilyon TL'lık bir kaynak ayrıldığı, uygulamanın belli bir süreye inhisar ettirilmesi hususunun düşünülebileceği,

Şeklindeki açıklamalardan sonra Kanunun tümü Komisyonumuzca benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

8.6.1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinin (b) fıkrasının birinci bendi ile (c) fıkrasını değiştiren Çerçeve 1 inci madde,

2.9.1971 tarihli ve 1479 sayılı Kanunun değişik 35 inci maddesinin (b) fıkrasını değiştiren Çerçeve 2 nci madde,

2.9.1971 tarihli ve 1479 sayılı Kanunun değişik 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasını değiştiren Çerçeve 3 üncü madde,

17.10.1983 tarihli ve 2926 sayılı Kanunun 17 nci maddesini değiştiren Çerçeve 4 üncü madde ile,

2926 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin son fıkrasını değiştiren Çerçeve 5 inci madde aynen,

Çerçeve 6 ncı maddenin sonunda yer alan “Yürürlükten kaldırılmıştır.” ibaresi, Cumhurbaşkanlığının geri gönderme tezkeresinde de belirtilen; Yasa ile düzenlenen emeklilik sisteminin belirli yıl esasına göre sınırlı tutulması görüşüne uygun olarak “1 Mart 1995 tarihine kadar uygulanmaz.” şeklinde değiştirilerek,

Kanuna, çerçeve 6 ncı maddedeki değişikliğe paralel olarak ve getirilen sınırlamanın kazanan hakların ihlalini önlemek amacıyla 1 geçici madde eklenerek,

Kanunun yürürlüğe ilişkin 7 nci maddesi, çerçeve 6 ncı madde ile geçici maddeye uygun olarak yeniden düzenlenmek suretiyle, yürürlüğe ilişkin 8 inci maddesi ise aynen kabul edilmiştir.

Ayrıca, Komisyonumuz kanunun ve çalışanların beklentilerine biran önce cevap verebilmek amacıyla İktüzüğün 53 üncü maddesi uyarınca teklifin Genel Kurulda öncelikle görüşülebilmesi hususunu istemeyi kararlaştırmıştır.

Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan
İlyas Aktaş
Samsun
Sözcü
Mahmut Öztürk
Aksaray
Veli Andaç Durak
Adana
Cengiz Altunkaya
Aydın
(Muhalefet şerhi eklidir)

Melih Pabuçcuoğlu
Balıkesir
Necmi Hoşver
Bolu
Yılmaz Ovalı
Bursa
Adnan Keskin
Denizli
Mahmut Uyanık
Diyarbakır
Nihat Matkap
Hatay

Adnan Kahveci
İstanbul
(Muhalefet şerhim ektedir)

Işın Çelebi
İzmir
(Muhalefet şerhim ektedir)

Abdullah Gül
Kayseri
Mustafa Ünal
Konya
Ekrem Pakdemirli
Manisa
(Muhalefet şerhim ektedir)

Hasan Peker
Tekirdağ

Başkanvekili
İrfan Gürpınar
Kırklareli
Kâtip
Haydar Oymak
Amasya
Halil Demir
Aksaray
Hüseyin Balyalı
Balıkesir

Zeki Ergezen
Bitlis
Mustafa Çiloğlu
Burdur
Neşel Şahin
Çanakkale
M. Halük Müftüoğlu
Denizli
Mehmet Dönen
Hatay
Rüşü Kâzım Yücelen
İçel

(Muhalefet şerhim eklidir)
Z. Selçuk Maruflu
İstanbul

(Muhalefet şerhim ektedir)
Rıfat Serdaroğlu
İzmir

Alaettin Kurt
Kocaeli
Mehmet Ali Yavuz
Konya
Refaidin Şahin
Ordu

Koray Aydın
Trabzon

Kamer Genç
Tunceli

MUHALEFET ŞERHİ

1. Kısa süreli de olsa Erken Emeklilik Tasarısı ile, Avrupa'da 7 çalışan, 1 emekliyi finanse ederken,

Bu Kanun sonucu; ülkemizde 1 çalışan 1 emekliyi finanse eder hale gelmektedir. Dünyanın hiçbir ülkesinde böyle bir durum yoktur.

2. Bu tasarı ile 1992 yılı bütçesine 10 trilyon TL.'lik ek yük gelmesine rağmen, bu paranın 1992 yılı bütçesine konmamış olması da, konunun yeterince etüt edilmediğini göstermektedir.

Saygılarımızla.

Işın Çelebi
İstanbul

Cengiz Altunkaya
Aydın

Rüştü Kâzım Yücelen
İçel

Ekrem Pakdemirli
Manisa

Adnan Kahveci
İstanbul

Selçuk Maruflı
İstanbul

**ANAYASANIN 89 UNCU MADDESİ GEREĞİNCE CUMHURBAŞKANINCA
BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUN**

**5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu,
1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar
Kurumu Kanunu, 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal
Sigortalar Kanunu ile 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda
Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**

Kanun No. 3769

Kabul Tarihi: 23.1.1992

MADDE 1. — 8.6.1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanununun 39 uncu maddesinin (b) fıkrasının birinci bendi ile (ç) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kadın iştirakçilerden 20, erkek iştirakçilerden 25 fiilî hizmet yılını dolduranların istekleri üzerine;

ç) 87 nci maddenin (a, b, c, d, e, g, h, i, j ve m) fıkralarında gösterilenlerden kadın ise 20, erkek ise 25 fiilî hizmet yılını dolduranların istekleri üzerine,

MADDE 2. — 2.9.1971 tarihli ve 1479 sayılı Kanununun değişik 35 inci maddesinin (b) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

b) Kadın ise 20 tam yıl, erkek ise 25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması şarttır.

MADDE 3. — 2.9.1971 tarihli ve 1479 sayılı Kanununun değişik 36 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

35 inci maddenin (b) ve (c) fıkralarına göre bağlanacak aylıklarda ise primi ödenmemiş 25 yıldan az her tam yıl için % 1 indirim yapılır.

MADDE 4. — 17.10.1983 tarihli ve 2926 sayılı Kanununun 17 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 17. — Yaşlılık aylığından yararlanabilmek için sigortalının;

a) Kadın ise 20 tam yıl, erkek ise 25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması,

b) Kurumdan yazılı istekte bulunması,

Şarttır.

Kadın ise 50, erkek ise 55 yaşını doldurmakla beraber en az 15 tam yıl sigorta primi ödemiş olanlara da kısmî aylık bağlanır.

MADDE 5. — 2926 sayılı Kanununun 18 inci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

17 nci maddeye göre bağlanacak yaşlılık aylıkları 25 yıldan eksik prim ödenmiş her tam yıl için % 70 oranı ikişer eksilti olarak hesaplanır.

MADDE 6. — a) 8.6.1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanununun 39 uncu maddesinin (h), (i) fıkraları ile bu maddenin son bendi ve aynı Kanunun ek 55, ek 58 inci maddeleri ile geçici 174 üncü maddesi,

b) 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Kanunun ek 27, 28, 29 ve 30 uncu maddeleri ile geçici 64 ve 65 inci maddeleri,

c) 17.10.1983 tarihli ve 2925 sayılı Kanununun 20 nci maddesinin (a) bendi, Yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 7. — Bu Kanun, Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfına dahil personel için 1.7.1992 tarihinde, diğer personel için yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 8. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

MADDE 1. — Kanunun 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Kanunun 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Kanunun 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Kanunun 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Kanunun 5 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — a) 8.6.1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinin (h), (i) fıkraları ile bu maddenin son bendi ve aynı Kanunun ek 55, ek 58 inci maddeleri ile geçici 174 üncü maddesi,

b) 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Kanunun ek, 27, 28, 29 ve 30 uncu maddeleri ile geçici 64 ve 65 inci maddeleri,

c) 17.10.1983 tarihli ve 2925 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin (a) bendi, Hükümleri 1 Mart 1995 tarihine kadar uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 1. — 1 Mart 1995 tarihine kadar yaşlılık ve emeklilik aylığına hak kazanacaklar ile daha önce bu hakkı kazanmış olanlar hakkında da bu Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

MADDE 7. — Bu Kanun, Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfına dahil personel için 1.7.1992 tarihinde, diğer personel için yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Bu Kanun ile getirilen değişiklik hükümleri 1 Mart 1995 tarihine kadar geçerlidir. 1 Mart 1995 tarihinden itibaren değiştirilmeden önceki Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

MADDE 8. — Kanunun 8 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.